

BACKGROUND REPORT

PRAGUEPRAŽSKÝ
STUDENTSTUDENTSKÝ
SUMMIT

DISEC

Bezjaderné zóny

Autor: Jáchym Vintř
Imprimatur: Martin Mezenský, Filip Jelínek
Jazyková úprava: Jakub Kopřiva, Vojtěch Vrabec, Jana Fialová
Grafická úprava: Jan Hlaváček

Model OSN

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) pro potřeby XXI. ročníku Pražského studentského summitu.

© AMO 2015

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)
Žitná 27, 110 00 Praha 1
Tel.: +420 224 813 460, e-mail: summit@amo.cz
IČ: 65 99 95 33

www.amo.cz

www.studentsummit.cz

1 Úvod

Jaderné zbraně jsou bezpochyby nejničivější dosud vyvinuté nástroje hromadného ničení. Jejich destruktivní potenciál dává vlastníkově velkou strategickou výhodu a je jisté, že jejich masové využití by vyvolalo katastrofu globálních rozměrů.¹ Mezinárodní společenství proto již od zatím jediného válečného nasazení jaderných zbraní v Hirošimě a Nagasaki roku 1945 vyvíjí intenzivní snahu zamezit jejich dalšímu využití, testování, výrobě a šíření.² Důležitost této otázky podtrhuje fakt, že Valné shromáždění OSN (UNGA) hned ve své první rezoluci z roku 1946 zřídilo na základě práce Prvního výboru (DISEC) komisi, která se měla jadernou energií zabývat.³

V následujících letech byla podepsána celá řada bilaterálních i multilaterálních dohod, které nakládání s jadernými zbraněmi upravovaly.⁴ I po sedmdesáti letech jsou však otázky týkající se jejich šíření, neboli proliferace, stále jedním z nejpalčivějších mezinárodních problémů. Jedním z nástrojů, které mohou vést ke světu bez jaderných zbraní, jsou bezjaderné zóny. Jde o oblasti, které OSN uznává jako zóny, v nichž je úplně zakázána výroba, užívání, testování a skladování jaderných zbraní. V současné době pokrývají velkou část světa, žádná země vlastní jaderné zbraně však jejich zřízení na svém území zatím nepřipouští.⁵

2 Historie testování a proliferace jaderných zbraní

Zemí, která v roce 1945 jako první testovala a použila jadernou zbraň, byly Spojené státy americké. Brzy je s jadernými testy následovaly Sovětský svaz, Velká Británie, Francie a Čínská lidová republika. V období studené války (1947 – 1991), kdy docházelo k závodům ve zbrojení mezi USA a SSSR, šlo o jeden ze stěžejních nástrojů vzájemného zastrašování.⁶ Roku 1986 vlastnily tyto dvě země dohromady více než 63 tisíc jaderných hlavic. Ve druhé polovině 80. let a zejména po pádu železné opony od roku 1989 docházelo postupně k rapidnímu zmenšování

¹ IPPNW. The Humanitarian Impact of Nuclear Weapons [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://ipnww.org/catastrophic-consequences.html>

² UNODA. NUCLEAR WEAPONS [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/>

³ United Nations. Rezoluce UNGA 1 (I): Establishment of a Commission to deal with the problem raised by the discovery of atomic energy. 1946 [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1\(I\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1(I))

⁴ NSDL. Arms Control Treaties [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.atomicarchive.com/Treaties/>

⁵ UNODA. NUCLEAR-WEAPON-FREE ZONES [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NWFZ.shtml>

⁶ United Nations. Ending Nuclear Testing [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/events/againstnucleartestsday/history.shtml>

jaderného arzenálu. I přesto tyto dvě země vlastní naprostou většinu jaderných zbraní v současném světě.⁷

2.1 Smlouva o nešíření jaderných zbraní

Roku 1968 byla podepsána Smlouva o nešíření jaderných zbraní (Treaty on Non-Proliferation of Nuclear Weapons, NPT). Jde o nejdůležitější dokument, který zacházení s jadernými zbraněmi mezinárodně upravuje. Jejím podpisem bylo výše vyjmenovaných pět zemí, které testovaly jadernou zbraň před rokem 1967, uznáno za státy vlastníci jaderné zbraně (Nuclear weapon states, NWS). Tyto země se zavázaly k jejich nešíření, zatímco všichni ostatní signatáři se podpisem smlouvy zavázali, že se o jejich získání nepokusí. Ve smlouvě bylo dále garantováno právo každé smluvní strany na mírové využití jaderné energie. Všechny země se také zavázaly postupovat směrem k jadernému a posléze i úplnému odzbrojení.⁸ Do července 2015 tato smlouva vstoupila v účinnost u 191 signatářů, přičemž jedinou zemí, která od smlouvy následně odstoupila, byla v roce 2003 Korejská lidově demokratická republika (KLDR). V současnosti je tedy smlouvou vázáno 190 zemí.⁹

Zemím, které NPT nepodepsaly, ovšem nic nebránilo v získání jaderných zbraní. Indie provedla první jaderné testy roku 1974, Pákistán v roce 1998. Další zemí, která provedení jaderných testů potvrdila, byla roku 2006 KLDR, jejíž jaderný program je dlouhodobě zdrojem velkých obav okolních zemí.¹⁰ Posledním státem, který je považován za vlastníka jaderných zbraní, je Izrael. Ten jejich vlastnictví nikdy oficiálně nepotvrdil ani nevyvrátil, z mnoha různých indicií je však patrné, že o něm nelze pochybovat.¹¹

Tyto čtyři země jsou spolu s nejmladším státem světa, Jižním Súdánem, jedinými členy OSN, kteří v současnosti svým podpisem nejsou k NPT vázáni. Ke smlouvě se totiž žádné další země nemohou připojit jako NWS, a proto by Indie, Pákistán a Izrael musely s jejím podpisem

⁷ NATURAL RESOURCE DEFENSE COUNCIL. Table of Global Nuclear Weapons Stockpiles, 1945-2002 [online]. 2002 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nrdc.org/nuclear/nudb/datab19.asp>

⁸ UNODA. TREATY ON THE NON-PROLIFERATION OF NUCLEAR WEAPONS (NPT) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPTtext.shtml>

⁹ UNODA. Status of the Treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/npt>

¹⁰ ATOMIC ARCHIVE. Text of North Korea's Statement on NPT Withdrawal [online]. 2003 [cit. 2015-07-21].

Dostupné z: <http://www.atomicarchive.com/Docs/Deterrence/DPRKNPTstatement.shtml>

TAN, Morse. North Korea, international law, and the dual crises: narrative and constructive engagement [online]. USA: Routledge, 2015, s. 127 - 135 [cit. 2015-07-21]. ISBN 9780415830621. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=UVChCAAQBAJ>

¹¹ NTI. Country Profiles: Israel [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/country-profiles/Israel/nuclear/>

přikročit k demontáži svého jaderného arzenálu. K demontáži svých zbraní by před svým návratem k NPT musela přistoupit samozřejmě i KLDŘ.¹²

Jedinou zemí v historii, která své vlastní jaderné zbraně vyvinula a posléze se jich dobrovolně vzdala, byla Jihoafrická republika. Ta jich nabyla roku 1982, nicméně již roku 1991 skomírající režim apartheidu svůj vojenský jaderný program zrušil, zbraně demontoval a přistoupil k NPT.¹³ Po rozpadu Sovětského svazu se Bělorusko, Ukrajina a Kazachstán vzdaly jaderného arzenálu, jenž se nacházel na jejich území, ve prospěch Ruské federace.¹⁴

2.2 Další smlouvy řešící problematiku jaderných zbraní

Mezi další smlouvy, které významným způsobem upravují problematiku jaderných zbraní, patří Smlouva o částečném zákazu jaderných zkoušek (Partial Test Ban Treaty, PTBT) z roku 1963, která zakázala testování jaderných zbraní v atmosféře, ve vesmíru a pod vodou.¹⁵ Testy je však i nadále možné uskutečňovat pod zemí.

Jejich kompletní zákaz by měla vyřešit Smlouva o úplném zákazu jaderných zkoušek z roku 1996 (Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT). Tato smlouva ovšem vstoupí v účinnost až v momentě, kdy bude ratifikována určitým počtem zemí. V současnosti smlouvu stále nepodepsalo nebo neratifikovalo osm z požadovaných čtyřiceti čtyř zemí, včetně šesti, které vlastní jaderné zbraně.¹⁶

Úplný zákaz jaderných zbraní je zatím v nedohlednu. V roce 1997 a znovu v revidované verzi v roce 2007 byl Valnému shromáždění OSN představen návrh Konvence o jaderných zbraních, která by je úplně zakázala a nařídila jejich kompletní zničení. O přijetí této konvence se ovšem v současnosti žádná jednání nevedou a jaderné zbraně stále hrají důležitou roli v obranné strategii a mezinárodní politice jejich vlastníků. Úplný zákaz jaderných zbraní proto není v blízké budoucnosti pravděpodobný.¹⁷

¹² To vyplývá zejména z článku II a definic obsažených v článku IX NPT.

¹³ NTI. Country Profiles: South Africa [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/country-profiles/south-africa/nuclear/>

¹⁴ ARMS CONTROL ASOCIATION. The Lisbon Protocol At a Glance [online]. 2014 [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://www.armscontrol.org/print/3289>

¹⁵ NTI. Treaty Banning Nuclear Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/treaty-banning-nuclear-test-atmosphere-outer-space-and-under-water-partial-test-ban-treaty-ptbt/>

¹⁶ Smlouva vstoupí v účinnost v momentě, kdy ji ratifikuje 44 zemí, které jsou v ní vyjmenovány. Zatím ji nepodepsaly KLDŘ, Indie a Pákistán. Smlouvu podepsaly, ale neratifikovaly Čínská lidová republika, Egypt, Írán, Izrael a USA.

NTI. Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/comprehensive-nuclear-test-ban-treaty-ctbt/>

¹⁷ NTI. Proposed Nuclear Weapons Convention [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/proposed-nuclear-weapons-convention-nwc/>

Tabulka 1: Země vlastníci jaderné zbraně (stav k lednu 2015)^{18,19}

Země	První jaderný test	Aktivní hlavice	Další hlavice	Celkem hlavic
USA	1945	2080	5180	7260
Rusko	1949	1780	5720	7500
Velká Británie	1952	150	65	215
Francie	1960	290	10	300
Čína	1964	...	260	260
Indie	1974	...	90-110	90-110
Pákistán	1998	...	100-120	100-120
Izrael	...	...	80	80
KLDR	2006	...	...	6-8
Celkem		4300	11 545	15 850

3 Stávající bezjaderné zóny

Bezjaderné zóny (Nuclear-weapon-free zones, NWFZ) jsou dle OSN definovány jako oblasti, v nichž je zakázáno vyrábět, užívat, testovat a umisťovat jaderné zbraně.²⁰ Tyto oblasti bývají zřízeny na základě mezinárodních smluv, které jsou uznány Valným shromážděním OSN. Kontrolu nad dodržováním závazků plynoucích z daných smluv provádí Mezinárodní agentura pro atomovou energii (International Atomic Energy Agency, IAEA).²¹

Ve všech smlouvách je rovněž obsažena možnost od smlouvy odstoupit, pokud to příslušná země dá ostatním zemím na vědomí s předstihem zpravidla jednoho roku.²² Velmi důležitá je pro smlouvy skutečnost, že jimi zřízenou zónu uznávají i země vlastníci jaderné zbraně.

S prvním návrhem vzniku bezjaderné zóny přišel někdejší polský ministr zahraničí Adam Rapacki. Takzvaný Rapackého plán představený Valnému shromáždění OSN v roce 1957

¹⁸ Aktivní hlavice jsou hlavice, které mohou být aktuálně využity. Další hlavice jsou hlavice, které využity být nemohou, zejména pro jejich technický stav.

¹⁹ SIPRI. Nuclear forces [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/research/armaments/nuclear-forces>

²⁰ United Nations. Rezoluce UNGA 3472 (XXX): Comprehensive study of the question of nuclear-weapon-free zones in all its aspects. 1975 [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3472\(XXX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3472(XXX))

²¹ INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. Main page [online]. [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: <https://www.iaea.org/>

²² ARMS CONTROL ASOCIATION. Nuclear-Weapon-Free Zones (NWFZ) At a Glance [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <https://www.armscontrol.org/factsheets/nwfz>

zahrnoval zákaz veškeré aktivity spojené s jadernými zbraněmi na území Polska, Československa, Německé demokratické republiky a Spolkové republiky Německo.²³

Tento plán, podporovaný Sovětským svazem, byl sice na základě obav z vytvoření nerovnováhy sil mezi jednotlivými studenovělečnými bloky zamítnut západními zeměmi, z historického hlediska však samotné předložení tohoto plánu bylo významným momentem. Rapackého plán totiž částečně sloužil jako předloha pro budoucí bezjaderné zóny.²⁴

S možností zákazu jaderných zbraní v určitých oblastech na základě iniciativy jednotlivých zemí počítá i NPT ve svém článku VII.²⁵ V současnosti existuje osm mezinárodních smluv, které bezjaderné zóny zřizují. Za devátou takovou oblast je považováno Mongolsko, které bezjadernou zónu na svém území vyhlásilo jednostranně. Jednotlivé smlouvy se ovšem momentálně nacházejí v různém stavu, pokud jde o ratifikaci jejich signatáři.

Samotná existence těchto zón je významným krokem ke světu bez jaderných zbraní. Zároveň je však nutné podotknout, že zřízení bezjaderné zóny ještě žádnou zemi nepřinutilo vzdát se svého jaderného arzenálu. Otázky týkající se projednávání a zřizování dalších bezjaderných zón jsou tak stále součástí agendy Valného shromáždění OSN. Z toho důvodu se jimi zabývá i Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost.²⁶

²³ THE CENTRE VIRTUEL DE LA CONNAISSANCE SUR L'EUROPE. The Rapacki Plan (Warsaw, 14 February 1958) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://www.cvce.eu/en/obj/the_rapacki_plan_warsaw_14_february_1958-en-c7c21f77-83c4-4ffc-8cca-30255b300cb2.html

²⁴ MARUSZA, Zoltán. COLD WAR HISTORY RESEARCH CENTER BUDAPEST. Denuclearization in Central Europe?: The Rapacki Plan during the Cold War [online]. 2009 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.coldwar.hu/html/en/publications/Online%20PublicationMar.pdf>

GOLDBLAT, Jozef. JAMES MARTIN CENTER FOR NONPROLIFERATION STUDIES. NUCLEAR-WEAPON-FREE ZONES: A HISTORY AND ASSESSMENT [online]. 1997 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://cns.miis.edu/npr/pdfs/goldbl43.pdf>

²⁵ UNODA. TREATY ON THE NON-PROLIFERATION OF NUCLEAR WEAPONS (NPT) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPTtext.shtml>

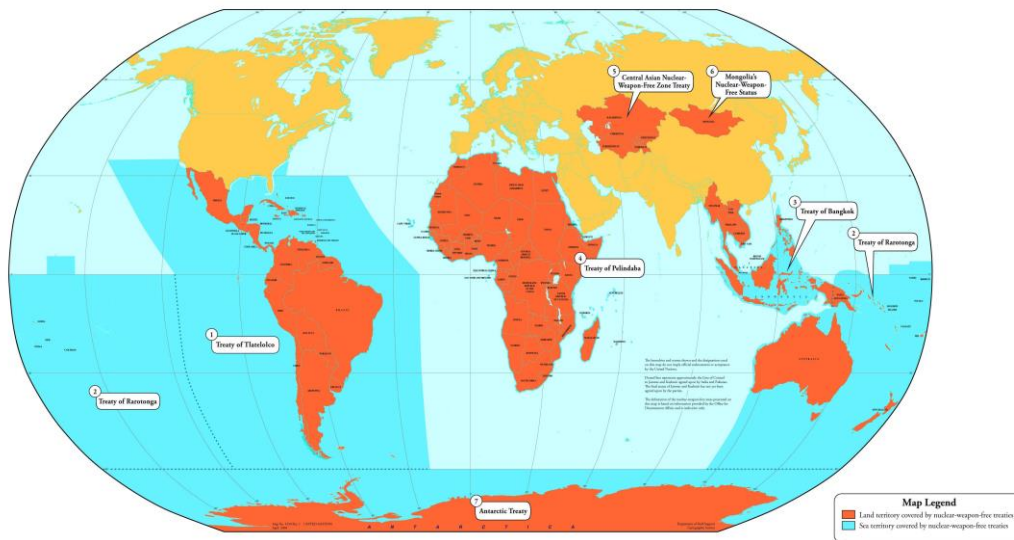
²⁶ UNITED NATIONS. Allocation of agenda items to the Committee (A/C.1/69/1) [online]. 2014 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N14/542/33/PDF/N1454233.pdf?OpenElement>

Obrázek 1: Bezjaderné zóny²⁷

NUCLEAR-WEAPON-FREE AREAS

Demarcation of nuclear-weapon-free zones, nuclear-weapon-free status and nuclear-weapon-free geographical regions

4 Bezjaderné zóny na území suverénních států

Tyto zóny překrývají území 115 států, což představuje 60 % členských zemí OSN a 56 % zemského povrchu. Do oblasti bezjaderných zón patří i teritoriální vody dané země, tedy území vzdálená více než 12 námořních mil (neboli 22,2 kilometru) od pobřeží, a také její vzdušný prostor. Smlouvy mají podobné parametry a všechny zakazují veškeré nakládání s jadernými zbraněmi na území jejich signatářů.²⁸

Ke smlouvám jsou připojeny i další protokoly:

- Protokol, jehož podpisem se NWS zavazují k uznání příslušné bezjaderné zóny a k nepoužití jaderné zbraně či vyhrožování jejím užitím proti smluvním stranám dokumentu.
- Protokol, jehož podpisem se NWS zavazují k neprovádění jaderných testů na území bezjaderné zóny.
- Protokol, jehož podpisem země spravující zámořská teritoria na území bezjaderné zóny rozšiřují účinnost smlouvy i na tato svá spravovaná území.

Některé smlouvy neobsahují všechny tři tyto protokoly. Stav jednotlivých protokolů je obsažen v Tabulce 2.

²⁷ UNITED NATIONS. NUCLEAR-WEAPON-FREE AREAS [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/images/NWFZ_Map_580.jpg

²⁸ UNODA. Nuclear-Weapon-Free Zones: Building Blocks for a World Free of Nuclear Weapons [online]. 2015 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <https://unoda-web.s3.amazonaws.com/wp-content/uploads/2015/04/Third-NWFZ.pdf>

4.1 Jižní Amerika, Střední Amerika a Karibik

První smlouvou, která řešila problematiku bezjaderných zón na území suverénních států, byla Smlouva z Tlatelolca, podepsaná roku 1967. Ke vzniku této smlouvy vedly obavy latinskoamerických zemí z jaderných testů a dalšího šíření jaderných zbraní, což umocnila ještě Karibská krize v roce 1962.²⁹ Vzniku této smlouvy předcházela série diplomatických jednání, přičemž velmi vlažně se k nápadu stavěly zejména diktátorské režimy v Argentině a Brazílii, které se jistou dobu údajně pokoušely o vývoj vlastních zbraní. Nakonec však došlo ke všeobecné shodě a všechny země v regionu se svých jaderných ambicí vzdaly.³⁰ Nejdéle trvala implementace v případě Kuby, která smlouvu ratifikovala až v roce 2002. Smlouvou je zakázáno použití, testování, výroba, vlastnění, nasazení a obecně veškeré nakládání s jadernými zbraněmi na celém území Jižní Ameriky, Střední Ameriky a Karibiku.³¹

4.2 Jižní Pacifik

Oblast Jižního Pacifiku patří k oblastem historicky nejvíce zasaženým jadernými zbraněmi, neboť zde NWS ve 20. století prováděly velkou část svých atmosférických i podzemních testů.³² Z obavy před dalšími testy a jiným užíváním jaderných zbraní proto v 80. letech země této oblasti v čele s Austrálií sjednaly Smlouvu z Rarotongy. Ta zřizuje bezjadernou zónu na území Austrálie, Nového Zélandu a téměř všech zemí Melanésie a Polynésie.³³

4.3 ASEAN

Všechny členské země Sdružení národů jihovýchodní Asie (ASEAN) podepsaly roku 1995 Smlouvu z Bangkoku, která ustanovila bezjadernou zónu na celém jejich území.³⁴ Protokol, jehož podpisem by se NWS zavázaly k respektování zóny, ještě žádná země z této pětice nepodepsala, a to zejména kvůli nejasnému územnímu uspořádání regionu. V oblasti jihovýchodní Asie se totiž, mimo jiné, nachází velmi sporné území Jihočínského moře. Jednání

²⁹ BELFER CENTER FOR SCIENCE AND INTERNATIONAL AFFAIRS. History of the Cuban Missile Crisis [online]. [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: <http://www.cubanmissilecrisis.org/background/>

³⁰ ILPI. Latin America and Nuclear Weapons: An Introduction to the Issue of Nuclear Weapons in Latin America [online]. 2012 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://nwp.ilpi.org/?p=1851>

³¹ UNODA. Treaty for the Prohibition of Nuclear Weapons in Latin America and the Caribbean [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/tlatelolco>

³² ATOMIC ARCHIVE. Nuclear Test Sites [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.atomicarchive.com/Almanac/Testing.shtml>

³³ UNODA. South Pacific Nuclear Free Zone Treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/rarotonga>

³⁴ UNODA. Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/bangkok/>

o tomto protokolu se nicméně vyvíjejí zdárným směrem a NWS deklarují svou ochotu k jeho podpisu přistoupit.³⁵

4.4 Mongolsko

Jde o jedinou existující bezjadernou zónu, která zahrnuje pouze území jednoho státu. Mongolsko se počátkem 90. let minulého století oprostilo od vlivu SSSR a zákazem veškerého nakládání s jadernými zbraněmi na svém území chtělo podtrhnout svůj neutrální status.³⁶ I když nejde o jedinou zem, která na svém území zakazuje jaderné zbraně,³⁷ jde o jediný případ, který je uznán jak Valným shromážděním OSN, tak díky společné deklaraci všemi NWS.³⁸

4.5 Střední Asie

Na území Kazachstánu, Kyrgyzstánu, Tádžikistánu, Turkmenistánu a Uzbekistánu byla bezjaderná zóna zřízena Smlouvou ze Semipalatinsku podepsanou roku 2006.³⁹ Jedním z důvodů ke zřízení zóny, inspirované iniciativou Mongolska, byla i skutečnost, že na území těchto postsovětských republik byla v minulosti provedena řada jaderných zkoušek. V období studené války bylo na území těchto pěti zemí rozmístěno více než 2000 taktických či strategických jaderných zbraní. Tato smlouva navíc dává větší pravomoci Mezinárodní agentuře pro atomovou energii v oblasti kontroly dodržování závazků z ní vyplývajících.⁴⁰

4.6 Afrika

Zatím poslední bezjadernou zónu zřídila Smlouva z Pelindaby. Téma bezjaderné Afriky bylo na plénu Valného shromáždění OSN diskutováno již od 60. let, kvůli velké politické roztržitosti celého kontinentu k tomuto zřízení ovšem došlo až v roce 2006.⁴¹ Území Afriky bylo jadernými zbraněmi v období studené války také dotčeno, zejména francouzskými jadernými zkouškami.

³⁵ NTI. Southeast Asian Nuclear-Weapon-Free-Zone (SEANWFZ) Treaty (Bangkok Treaty) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/southeast-asian-nuclear-weapon-free-zone-seanwfz-treaty-bangkok-treaty/>

³⁶ ARMS CONTROL ASSOCIATION. Mongolia Recognized as Nuclear-Free Zone [online]. 2012 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: https://www.armscontrol.org/act/2012_10/Mongolia-Recognized-as-Nuclear-Free-Zone%20

³⁷ Rakousko může sloužit jako příklad země, která odmítá veškeré využívání jaderné energie, včetně mírového.

³⁸ NTI. Nuclear-Weapon-Free Status of Mongolia [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/nuclear-weapon-free-status-mongolia/>

³⁹ UNODA. Treaty on a Nuclear-Weapon-Free Zone in Central Asia (CANWFZ) [online]. [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/canwfz/text>

⁴⁰ UNIDIR. Nuclear weapon free zones [online]. 2011 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.unidir.org/files/publications/pdfs/nuclear-weapon-free-zones-en-314.pdf>

⁴¹ NTI. African Nuclear Weapon Free Zone Treaty (Treaty of Pelindaba) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/pelindaba>

Obavy okolních zemí vzrostly na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, kdy JAR zhotovila jaderné zbraně. Ta se jich nicméně vzdala, a tak přítomnost jaderných zbraní na kontinentu již nebyla překážkou k vytvoření bezjaderné zóny.

Tabulka 2: Stav ratifikace jednotlivých smluv a příslušných protokolů⁴²

Smlouvy o zřízení bezjaderných zón	Latinská Amerika a Karibik	Jižní Pacifik	ASEAN	Střední Asie	Afrika
Smlouva	Tlatelolco	Rarotonga	Bangkok	Semipalatinsk	Pelindaba
Podpis	1967	1985	1995	2006	1996
Vstup v účinnost	1969 - 2002	1986	1997	2009	2006
Ratifikovalo či přistoupilo/podepsalo	33/33	13/13	10/10	5/5	38/53
Protokol o uznání bezjaderné zóny					
Čína	✓	✓	✗	✓	✓
Francie	✓	✓	✗	✓	✓
Rusko	✓	✓	✗	✓	✓
USA	✓	!	✗	✓	!
Velká Británie	✓	✓	✗	✓	✓
Protokol o neprovádění jaderných zkoušek					
Čína	-	✓	-	-	✓
Francie	-	✓	-	-	✓
Rusko	-	✓	-	-	✓
USA	-	!	-	-	!
Velká Británie	-	✓	-	-	✓
Protokol rozšiřující bezjadernou zónu i na závislá území					
Francie	✓	✓	-	-	✓
Nizozemsko	✓	-	-	-	-
Španělsko	-	-	-	-	✗
USA	✓	!	-	-	-
Velká Británie	✓	✓	-	-	-

⁴² UNODA. DISARMAMENT TREATIES DATABASE [online]. [cit. 2015-07-02].
Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/>

Legenda:

Protokol byl podepsán i ratifikován.

Protokol byl podepsán, ale nebyl ratifikován.

Protokol nebyl ani podepsán ani ratifikován.

5 Bezjaderné zóny na neobydlených územích

Jde o oblasti, na kterých se nenacházejí žádná svrchovaná území a které nejsou trvale osídlené.

5.1 Antarktida

První smlouvou, která se zabývala zákazem jaderných zbraní v určité oblasti, byla Antarktická smlouva. Její podpis roku 1959 byl ojedinělou událostí v této fázi studené války, neboť přivedl ke spolupráci znepřátelené země obou bloků bipolárního světa.⁴³ Touto smlouvou byly na neurčito pozastaveny veškeré územní nároky nad Antarktidou, bylo povoleno využívat toto území pouze k mírovým účelům, bylo zakázáno umístování vojenské techniky, stavba vojenských základen, provádění veškerých zbrojních testů a byla zde deklarována svoboda vědeckého výzkumu. Pro problematiku jaderných zbraní je důležité, že zde bylo výslovně zakázáno odpalovat jaderné zbraně a skladovat jaderný odpad. V současnosti smlouvu ratifikovaly nebo k ní přistoupily všechny země vlastníci jaderné zbraně s výjimkou Izraele.⁴⁴

5.2 Vesmír

Další oblastí, jejíž pravidla bylo nutné v rámci studené války regulovat, byl veškerý prostor nacházející se mimo naši planetu. Vesmírné závody mezi Spojenými státy a Sovětským svazem vzbuzovaly obavy ze zneužití tohoto prostoru k vojenským účelům. Z toho důvodu byla roku 1967 podepsána tzv. Kosmická smlouva.⁴⁵ V ní byla deklarována platnost mezinárodního práva na vesmír a všechna kosmická tělesa, kde podle této smlouvy nemůže platit suverenity žádného státu a všechny země mají právo na jeho mírové využití. Zakázané rovněž bylo umístování, testování a užití jaderných zbraní na orbitě i na všech kosmických tělesech. (To

⁴³ NTI. Antarctic treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/antarctic-treaty/>

⁴⁴ UNODA. Antarctic treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/antarctic>

⁴⁵ NTI. Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, Including the Moon and Other Celestial Bodies [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/treaty-principles-governing-activities-states-exploration-and-use-outer-space-including-moon-and-other-celestial-bodies-outer-space-treaty/>

se však netýká konvenčních zbraní.) Tuto smlouvu ratifikovaly nebo k ní přistoupily všechny země, které dnes vlastní jaderné zbraně.⁴⁶

5.3 Mořské dno

S rozvojem námořních technologií rostl i strach z nasazení jaderných zbraní v oceánech. To řešila Smlouva o mořském dně z roku 1971.⁴⁷ Jejím podpisem se země zavázaly neumisťovat žádné zbraně hromadného ničení na mořské dno.⁴⁸ Zákaz se vztahuje na oblasti mimo teritoriální vody jednotlivých států. Smlouvu podepsala jen část zemí vlastních jaderné zbraně, konkrétně Čína, Indie, Rusko, USA a Velká Británie.

6 Možné budoucí bezjaderné zóny

Jednání o dalších bezjaderných zónách jsou vedena převážně v oblastech, které jsou použitím jaderných zbraní bezprostředně ohroženy. Nejčastěji jde přirozeně o ty, ve kterých jedna nebo více zemí jadernou zbraň vlastní. Jde ovšem o velmi komplikovaná jednání, neboť se jednotlivé země odmítají svých zbraní vzdát. Návrhů na zřízení bezjaderných zón z iniciativy různých stran je celá řada, v následujícím textu jsou proto rozebrány pouze ty nejdiskutovanější. Níže uvedené oblasti byly již v minulosti předmětem jednání na plénu Valného shromáždění OSN a jeho Prvního výboru, případně na jiných mezinárodních konferencích.

6.1 Arktida

Oblasti za Severním polárním kruhem jsou značnou měrou spojeny s jadernou aktivitou. V průběhu studené války zde došlo k množství jaderných testů a je zde skladován jaderný odpad. Jaderné zbraně jsou pak přímo umístěny na ruských vojenských základnách a vyskytují se zde ruské i americké jaderné ponorky. Odehrálo se zde rovněž několik jaderných havárií.⁴⁹ V blízké budoucnosti je pravděpodobné, že kvůli postupnému tání ledovců a z toho plynoucího uvolnění atraktivních námořních cest a surovinových zdrojů, budou arktické oblasti stále větším

⁴⁶ UNODA. Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://disarmament.un.org/treaties/t/outer_space

⁴⁷ UNODA. Treaty on the Prohibition of the Emplacement of Nuclear Weapons and Other Weapons of Mass Destruction on the Sea-Bed and the Ocean Floor and in the Subsoil Thereof [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://disarmament.un.org/treaties/t/sea_bed

⁴⁸ NTI. Treaty on the Prohibition of the Emplacement of Nuclear Weapons and Other Weapons of Mass Destruction on the Seabed and Ocean Floor and in the Subsoil Thereof (Seabed Treaty) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/treaty-prohibition-emplacement-nuclear-weapons-and-other-weapons-mass-destruction-seabed-and-ocean-floor-and-subsoil-thereof-seabed-treaty/>

⁴⁹ GRID-ARENDAL. Nuclear activities in the Arctic over the last 50 years [online]. 2006 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://www.grida.no/graphicslib/detail/nuclear-activities-in-the-arctic-over-the-last-50-years_12df

ohniskem mezinárodních sporů. Zřízení bezjaderné zóny v této oblasti by tedy po vzoru Antarktidy mohlo mít velký význam pro mezinárodní bezpečnost.⁵⁰

6.2 Jižní Asie

Indie a Pákistán jsou dvě země vlastníci jaderné zbraně, mezi kterými existuje zřejmě největší vzájemné napětí. Tyto země spolu od vzájemného oddělení v polovině 20. století vedly několik válek a i přes uklidnění situace v poslední dekádě stále existuje nebezpečí vyostření vzájemného konfliktu. Myšlenka bezjaderné zóny v této oblasti je intenzivně podporována Valným shromážděním OSN. Obě země v současnosti využívají jaderných zbraní k vyrovnávání vzájemných vojenských kapacit a zatím nebyly schopny dojít ke vzájemné dohodě.⁵¹ Roli zde také hraje spor Indie a Číny o území na vzájemném pohraničí. Existuje rovněž možnost vyhlášení bezjaderné zóny pouze na území okolních zemí v regionu.⁵²

6.3 Severovýchodní Asie

Tato oblast zahrnuje Korejský poloostrov a Japonsko. Byť jde pouze o tři země, jedná se o území významně poznamenané jadernými zbraněmi, neboť bombardování japonských měst Hirošimy a Nagasaki představuje drastický příklad následků jejich nasazení. Japonsko od skončení druhé světové války ve své zahraniční politice silně vystupuje proti zbraním hromadného ničení, má ovšem velmi rozvinutý mírový jaderný program.⁵³

Dlouholeté napětí mezi Korejskou republikou a KDR je ještě umocněno přítomností jaderných zbraní v regionu. Obě země již v roce 1992 společně deklarovaly touhu denuklearizovat celý poloostrov, tato deklarace již však byla porušena jadernou aktivitou KDR.⁵⁴ Jižní Korea pod nátlakem mezinárodního společenství od své snahy vytvořit jadernou zbraň upustila v průběhu sedmdesátých let a nabádá svého severního souseda k následování jejího příkladu.⁵⁵ Kapacity ke zhotovení jaderné zbraně Jižní Korea nicméně má, k čemuž v posledních letech roste

⁵⁰ UNIDIR. Nuclear weapon free zones [online]. 2011 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.unidir.org/files/publications/pdfs/nuclear-weapon-free-zones-en-314.pdf>

⁵¹ ALJAZEERA. Timeline: India-Pakistan relation [online]. 2014 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/kashmirtheforgottenconflict/2011/06/2011615113058224115.html>

⁵² UNIDIR. Nuclear weapon free zones [online]. 2011 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.unidir.org/files/publications/pdfs/nuclear-weapon-free-zones-en-314.pdf>

⁵³ NTI. Country Profiles: Japan [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/country-profiles/japan/>

⁵⁴ NTI. Joint Declaration of South and North Korea on the Denuclearization of the Korean Peninsula [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/joint-declaration-south-and-north-korea-denuclearization-korean-peninsula/>

⁵⁵ NTI. Country Profiles: South Korea [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/country-profiles/south-korea/>

i podpora na domácí scéně.⁵⁶ Vytvoření bezjaderné zóny a s tím související demontáž severokorejských jaderných zbraní by proto přinesla uklidnění do vzájemných napjatých vztahů.⁵⁷ Vzhledem k dlouhodobým postojům severokorejského režimu se však úspěch této iniciativy nezdá být příliš pravděpodobným.

6.4 Blízký východ

Oblast, po jejíž denuklearizaci mezinárodní společenství v současnosti nejvíce volá, je region Blízkého východu. V současnosti jde o jeden z územně nejroztržštěnějších regionů světa, kde probíhá velká řada vojenských konfliktů. Již rezoluce Valného shromáždění OSN č. 3263 z roku 1974 volala po zřízení bezjaderné zóny a následovala ji celá řada dalších.⁵⁸ Hlavní obavy dnes vzbuzuje zejména jaderná aktivita Izraele, Íránu a potenciálně i Saúdské Arábie.

V minulosti podle různých náznaků vyvíjely jadernou aktivitu rovněž Irák a Sýrie, a to i přes to, že obě země ratifikovaly NPT již v roce 1969. I když měly jaderné programy obou zemí oficiálně sloužit pouze k mírovým účelům, sousední Izrael jimi byl velmi znepokojen. V roce 1981 proto provedl neočekávaný útok na irácký jaderný reaktor, čímž formuloval tzv. Beginovu doktrínu (pojmenovanou dle tehdejšího premiéra Manachema Beginy), podle které nesmí Izrael za žádnou cenu dopustit, aby okolní země získala jadernou zbraň. Podle stejné doktríny provedl v roce 2007 preventivní útok na syráská jaderná zařízení.⁵⁹

Izrael podle řady indicií vlastní několik desítek jaderných hlavic. Těch nabyl již v 60. letech a od té doby využívá svou taktiku tzv. nukleární nejednoznačnosti, tedy skutečnosti, že vlastnictví jaderných zbraní nikdy nepotvrdil ani nevyvrátil,⁶⁰ k vyvažování politické a vojenské situace s okolními, mnohem lidnatějšími, znepřátelenými arabskými zeměmi. Za svou politiku čelí velké

⁵⁶ CNN. Under threat, South Koreans mull nuclear weapons [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/03/18/world/asia/south-korea-nuclear/>

⁵⁷ THE WEAPONS OF MASS DESTRUCTION COMMISSION. Nuclear-Weapon-Free Zones: Still a Useful Disarmament and Non-Proliferation Tool? [online]. 2011 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.blixassociates.com/wp-content/uploads/2011/03/No6.pdf>

⁵⁸ United Nations. Rezoluce UNGA 3263 (XXIX): Establishment of a nuclear-weapon-free zone in the region of the Middle East [online]. 1974 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3263\(XXIX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3263(XXIX))

⁵⁹ INSTITUTE FOR INTERNATIONAL LAW AND JUSTICE. THE OSIRAK ATTACK [online]. [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://www.iilj.org/courses/documents/TheOsirakAttack.pdf>

WORLD AFFAIRS JOURNAL. Iran's Nuclear Conundrum: Israel's Strategic Options – Analysis [online]. 2012 [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://www.worldaffairsjournal.org/content/analysis-iran%E2%80%99s-nuclear-conundrum-israel%E2%80%99s-strategic-options>

⁶⁰ Proliferace jaderných zbraní na Blízkém východě ve stínu vize světa bez jaderných zbraní. Brno, 2014 [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/333354/fss_m/Sovicka-FSS-MV-Mgr.Dipl.prace_2_.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií.

kritice celé řady států.⁶¹ Roku 2014 schválilo Valné shromáždění OSN rezoluci č. 69/29 iniciovanou arabskými zeměmi, která vyzývá Izrael k přistoupení k NPT.⁶² Izrael ovšem odmítá jak přistoupení k NPT, tak zřízení bezjaderné zóny, dokud nebudou vyřešeny současné válečné konflikty na území Blízkého východu.⁶³

Na druhé straně je zde Írán, který patří k dlouhodobým regionálním rivalům Izraele a oficiálně existenci Státu Izrael vůbec neuznává.⁶⁴ Írán v minulosti údajně vyvíjel značnou snahu o získání jaderné zbraně, oficiálně však svou jadernou energii využívá pouze k mírovým účelům.⁶⁵ Podle odborných odhadů vlastní Írán kapacity pro výrobu jaderné zbraně již teď, aktuálně se však o její zhotovení nepokouší.⁶⁶ Objevovaly se rovněž názory, že pokud by Írán zbraň získal, vedlo by to k vyrovnaní sil a větší stabilitě na Blízkém východě.⁶⁷ Západní země jsou však vůči Íránu nekompromisní a IAEA konstantně požaduje co největší transparentnost a dodržování závazků vůči mírovému využití jaderné energie.⁶⁸

V posledních letech byla vedena jednání mezi tzv. P5+1 (Čínou, Francií, Německem, Ruskem, USA, Velkou Británií) a Íránem o omezení jeho jaderného programu a otevření jeho zařízení k inspekci IAEA. K finalizaci této dohody došlo v červenci 2015.⁶⁹ Írán se zavázal k přebudování svých jaderných reaktorů a ke snížení svých zásob uranu po dobu příštích 15 let. Dále se dle dohody bude množství Íránem obohaceného uranu držet na velmi nízkých hodnotách, což znemožní jeho využití k vytvoření jaderné zbraně. IAEA rovněž získá široké pravomoci ke kontrole celého íránského jaderného programu. Výměnou za to by mělo být upuštěno od řady

⁶¹ HAARETZ. Turkey: World is turning a blind eye to Israel's nuclear weapons [online]. 2010 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.haaretz.com/news/turkey-world-is-turning-a-blind-eye-to-israel-s-nuclear-weapons-1.284046>

⁶² UNITED NATIONS. General Assembly Adopts 63 Drafts on First Committee's Recommendation with Nuclear Disarmament at Core of Several Recorded Votes [online]. 2014 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2014/ga11593.doc.htm>

⁶³ THE GUARDIAN. UN tells Israel to let in nuclear inspectors [online]. 2012 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/dec/04/un-tells-israel-nuclear-inspectors>

⁶⁴ RAND. Israel and Iran A Dangerous Rivalry [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1143.pdf

⁶⁵ CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. Iran's Nuclear Program: Tehran's Compliance with International Obligations [online]. 2015 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://fas.org/8080/srg/crs/nuke/R40094.pdf>

⁶⁶ ROVNER, Joshua. Why U.S. intelligence is right about Iran. The Washington Post [online]. 2013 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/04/13/why-u-s-intelligence-is-right-about-iran/>

⁶⁷ WALTZ, Kenneth. Why Iran Should Get the Bomb. The Foreign Affairs. 2012, (July/August 2012 Issue) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2012-06-15/why-iran-should-get-bomb>

⁶⁸ IAEA. IAEA and Iran - IAEA Resolutions [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <https://www.iaea.org/newscenter/focus/iran/iaea-and-iran-iaea-resolutions>

⁶⁹ BBC. Iran nuclear talks: 'Historic' agreement struck [online]. 2015 [cit. 2015-07-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-33518524>

sankcí, které byly na Írán uvaleny jak zeměmi P5+1, tak i dalšími zeměmi Evropské unie.⁷⁰ V této souvislosti již Rada bezpečnosti OSN schválila rezoluci č. 2231, která koresponduje s parametry, které byly vyjednány v rámci dohody.⁷¹ I když je nutné, aby celou dohodu ještě schválily národní parlamenty jednotlivých zemí, hlavními představiteli zúčastněných stran je vnímána jako průlomová.⁷²

Třetí významnou zemí v regionu je Saúdská Arábie. Ta je považována za hlavního rivala Íránu mezi islámskými zeměmi.⁷³ V poslední době se spekuluje, že by se v případě, že Írán zhotoví jadernou zbraň, mohla pokusit zhotovit vlastní. Představitelé Saúdské Arábie ve svých vyjádřeních naznačují, že by k tomuto mohlo dojít.⁷⁴ Podle názorů některých západních komentátorů nicméně není pravděpodobné, že by se země k výrobě jaderné zbraně doopravdy uchýlila.⁷⁵

⁷⁰ THE NEW YORK TIMES. The Iran Nuclear Deal – A Simple Guide [online]. 2015 [cit. 2015-07-15]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/interactive/2015/03/31/world/middleeast/simple-guide-nuclear-talks-iran-us.html?_r=0

⁷¹ United Nations. Rezoluce UNSC 2231. Non-proliferation [online]. 2015 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/pow/RES2231E.pdf>

⁷² THE NEW YORK TIMES. U.N. Moves to Lift Iran Sanctions After Nuclear Deal, Setting Up a Clash in Congress [online]. 2015 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2015/07/21/world/middleeast/security-council-following-iran-nuclear-pact-votes-to-lift-sanctions.html>

⁷³ GUZANSKY, Yoel a Sigurd NEUBAUER. Saudi Arabia and Iran's Uneasy Friendship. The Foreign Affairs. 2015 [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2015-01-28/saudi-arabia-and-irans-uneasy-friendship>

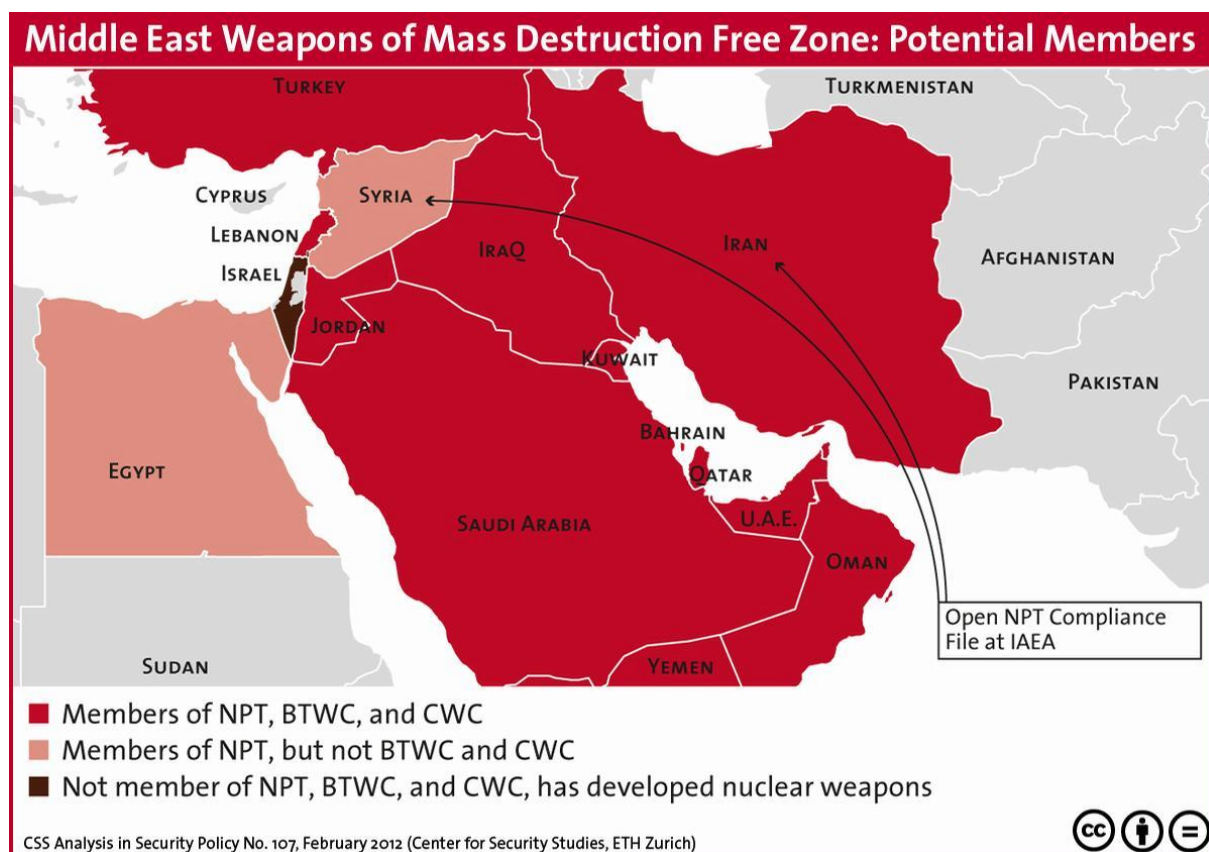
⁷⁴ THE TELEGRAPH. The Saudis are ready to go nuclear [online]. 2015 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudi-arabia/11658338/The-Saudis-are-ready-to-go-nuclear.html>

⁷⁵ The Foreign Policy. Sorry, Fared: Saudi Arabia Can Build a Bomb Any Damn Time It Wants To. LEWIS, Jeffrey. The Foreign Policy [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2015/06/12/sorry-fareed-saudi-arabia-can-build-a-bomb-any-damn-time-it-wants-to/>

ZAKARIA, Fared. Why Saudi Arabia can't get a nuclear weapon. The Washington Post [online]. 2015 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: http://www.washingtonpost.com/opinions/saudi-arabias-nuclear-bluff/2015/06/11/9ce1f4f8-1074-11e5-9726-49d6fa26a8c6_story.html

Obrázek 2: Země blízkého východu a bezjaderná zóna⁷⁶

7 Závěr

Bezjaderné zóny slouží jako jedna ze strategií, pomocí kterých lze snížit nebezpečí spojená s jadernými zbraněmi. Zřizování dalších bezjaderných zón je proto velmi žádoucí pro většinu zemí mezinárodního společenství. Valné shromáždění OSN již mnohokrát podpořilo jejich zřízení či uznalo jejich existenci ve svých rezolucích. Ty samozřejmě nemají závazný charakter, ale jsou v nich důrazně vyjádřeny postoje jednotlivých zemí. Jednání vedoucí k přijetí takových rezolucí se vedou právě na půdě Prvního výboru Valného shromáždění pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost.

Smlouvy, které zřizují bezjaderné zóny, bývají většinou vyjednávány na bilaterálních jednáních a příslušných konferencích. Jako důležité fórum pro jednání o problematice jaderných zbraní slouží Konference o odzbrojení, která se pravidelně schází a projednává veškeré otázky mezinárodního odzbrojení.

⁷⁶ CENTER FOR SECURITY STUDIES. Middle East Wapons of Mass Destruction Free Zone: Potential Members [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://www.css.ethz.ch/fsk/policy_consultancy/Grafiken/CSS_Analysis/Nr-107/CSS-Analysis-107_MassDesturctionFree.jpg

Zásadní pro dosažení kýžené dohody je ovšem ochota jednotlivých zemí ke vzájemné spolupráci. Situaci velmi znesnadňují regionální konflikty zejména v oblasti Blízkého východu, Korejského poloostrova a Jižní Asie, kde se nacházejí země vlastníci jaderné zbraně, které nejsou vázány Smlouvou o nešíření jaderných zbraní. Na členské země OSN proto stále čeká velká výzva.

Otázky k prostudování

- Vlastní vaše země jaderné zbraně? Pokud ano, jakou roli hrají v její mezinárodní politice?
- Má vaše země jaderný program? Pokud ano, jde o mírový nebo vojenský jaderný program? Pokud ne, z jakých důvodů?
- Jaký je vztah vaší země k zemím vlastnícím jaderné zbraně?
- Podepsala vaše země NPT? Pokud ano, za jakých okolností k tomu došlo? Pokud ne, jakými argumenty to zdůvodňuje?
- Leží vaše země na území nějaké bezjaderné zóny?
- Jak se vaše země staví ke zřízení bezjaderné zóny na svém území?
- Jak se vaše země staví k bezjaderným zónám v jiných oblastech?

Doporučené a rozšiřující zdroje

UNODA (Úřad OSN pro otázky odzbrojení)

Je zde dostupná databáze mezinárodních smluv týkajících se jak jaderných zbraní, tak odzbrojení obecně. (<http://www.un.org/disarmament>)

UNIDIR (Výzkumný institut OSN pro otázky odzbrojení)

Velká databáze rozsáhlých publikací týkajících se jaderných zbraní i bezjaderných zón. (<http://www.unidir.org/publications>)

NTI (Nuclear Threat Initiative)

Nevládní organizací zabývající se otázkami jaderných hrozeb.

Databáze profilů jednotlivých zemí a jejich vztahu k jaderným zbraním.

Detaily o jednotlivých mezinárodních smlouvách a bezjaderných zónách. (<http://www.nti.org>)

SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute)

Nezávislý think-tank zabývající se výzkumem a analýzami v oblasti vojenství a odzbrojení.

Velmi dobrým zdrojem jsou jeho ročenky (SIPRI Yearbook). (<http://www.sipri.org/>)

ILPI (International Law and Policy Institute)

Nezávislý institut zabývající se vojenstvím, odzbrojením a mezinárodním právem.

Analýzy a články týkající se jaderných zbraní. (<http://ilpi.org>)

ACA (Arms Control Association)

Americká nevládní organizace podporující důležitost otázek spojených s odzbrojením.

(<https://www.armscontrol.org>)

Reaching Critical Will

Projekt Mezinárodní ligy žen za mír a svobodu.

Je zde dostupná velká databáze stanovisek z významných mezinárodních bezpečnostních fór.

(<http://www.reachingcriticalwill.org/documents/statements>)

Publikace James Martin Center for Nonproliferation Studies

Autor: Jozef Goldblat; Rok vydání: 1997;

Byť je tato publikace poněkud starší, jde o velmi dobrou a relativně stručně zpracovanou historii bezjaderných zón, analýzu jednotlivých smluv a rozdílů mezi nimi.

(<http://cns.miis.edu/npr/pdfs/goldbl43.pdf>)

Video zobrazující všechny jaderné výbuchy mezi lety 1945 a 1998

Autorem je japonský umělec Isao Hashimoto. (<https://youtu.be/LLCF7vPanrY>)

Seznam použitých zdrojů

ALJAZEERA. Timeline: India-Pakistan relation [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/kashmirtheforgottenconflict/2011/06/2011615113058224115.html>

ARMS CONTROL ASOCIATION. Nuclear-Weapon-Free Zones (NWFZ) At a Glance [online]. 2014 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <https://www.armscontrol.org/factsheets/nwfz>

ARMS CONTROL ASSOCIATION. Mongolia Recognized as Nuclear-Free Zone [online]. 2012 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: https://www.armscontrol.org/act/2012_10/Mongolia-Recognized-as-Nuclear-Free-Zone%20

ARMS CONTROL ASOCIATION. The Lisbon Protocol At a Glance [online]. 2014 [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://www.armscontrol.org/print/3289>

ATOMIC ARCHIVE. Nuclear Test Sites [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.atomicarchive.com/Almanac/Testing.shtml>

ATOMIC ARCHIVE. Text of North Korea's Statement on NPT Withdrawal [online]. 2003 [cit. 2015-07-21]. Dostupné z: <http://www.atomicarchive.com/Docs/Deterrence/DPRKNPTstatement.shtml>

BBC. Iran nuclear talks: 'Historic' agreement struck [online]. 2015 [cit. 2015-07-14]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-335185247>

BELFER CENTER FOR SCIENCE AND INTERNATIONAL AFFAIRS. History of the Cuban Missile Crisis [online]. [cit. 2015-07-19]. Dostupné z: <http://www.cubanmissilecrisis.org/background/>

CNN. Under threat, South Koreans mull nuclear weapons [online]. 2013 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/2013/03/18/world/asia/south-korea-nuclear/>

CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. Iran's Nuclear Program: Tehran's Compliance with International Obligations [online]. 2015 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://fas.org:8080/sqp/crs/nuke/R40094.pdf>

GOLDBLAT, Jozef. JAMES MARTIN CENTER FOR NONPROLIFERATION STUDIES. NUCLEAR-WEAPON-FREE ZONES: A HISTORY AND ASSESSMENT [online]. 1997 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://cns.miis.edu/npr/pdfs/goldbl43.pdf>

GRID-ARENDAL. Nuclear activities in the Arctic over the last 50 years [online]. 2006 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://www.grida.no/graphicslib/detail/nuclear-activities-in-the-arctic-over-the-last-50-years_12df

GUZANSKY, Yoel a Sigurd NEUBAUER. Saudi Arabia and Iran's Uneasy Friendship. The Foreign Affairs. 2015. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2015-01-28/saudi-arabia-and-irans-uneasy-friendship>

HAARETZ. Turkey: World is turning a blind eye to Israel's nuclear weapons [online]. 2010 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.haaretz.com/news/turkey-world-is-turning-a-blind-eye-to-israel-s-nuclear-weapons-1.284046>

IAEA. IAEA and Iran - IAEA Resolutions [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <https://www.iaea.org/newscenter/focus/iran/iaea-and-iran-iaea-resolutions>

ILPI. Latin America and Nuclear Weapons: An Introduction to the Issue of Nuclear Weapons in Latin America [online]. 2012 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://nwp.ilpi.org/?p=1851>

INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY. Main page [online]. [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: <https://www.iaea.org/>

IPPNW. The Humanitarian Impact of Nuclear Weapons [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://ippnw.org/catastrophic-consequences.html>

MARUSZA, Zoltán. COLD WAR HISTORY RESEARCH CENTER BUDAPEST. Denuclearization in Central Europe?: The Rapacki Plan during the Cold War [online]. 2009 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.coldwar.hu/html/en/publications/Online%20PublicationMar.pdf>

NATURAL RESOURCE DEFENSE COUNCIL. Table of Global Nuclear Weapons Stockpiles, 1945-2002 [online]. 2002 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nrdc.org/nuclear/nudb/datab19.asp>

NSDL. Arms Control Treaties [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.atomicarchive.com/Treaties/>

NTI. Country Profiles: Japan [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/country-profiles/japan/>

NTI. Country Profiles: South Korea [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/country-profiles/south-korea/>

NTI. African Nuclear Weapon Free Zone Treaty (Treaty of Pelindaba) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/pelindaba>

NTI. Antarctic treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/antarctic-treaty/>

NTI. Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/comprehensive-nuclear-test-ban-treaty-ctbt/>

NTI. Country Profiles: Israel [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z:

<http://www.nti.org/country-profiles/Israel/nuclear/>

NTI. Country Profiles: South Africa [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z:

<http://www.nti.org/country-profiles/south-africa/nuclear/>

NTI. Joint Declaration of South and North Korea on the Denuclearization of the Korean Peninsula [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/joint-declaration-south-and-north-korea-denuclearization-korean-peninsula/>

NTI. Nuclear-Weapon-Free Status of Mongolia [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z:

<http://www.nti.org/treaties-and-regimes/nuclear-weapon-free-status-mongolia/>

NTI. Proposed Nuclear Weapons Convention [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z:

<http://www.nti.org/treaties-and-regimes/proposed-nuclear-weapons-convention-nwc/>

NTI. Southeast Asian Nuclear-Weapon-Free-Zone (SEANWFZ) Treaty (Bangkok Treaty) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/southeast-asian-nuclear-weapon-free-zone-seanwfz-treaty-bangkok-treaty/>

NTI. Treaty Banning Nuclear Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/treaty-banning-nuclear-test-atmosphere-outer-space-and-under-water-partial-test-ban-treaty-ptbt/>

NTI. Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, Including the Moon and Other Celestial Bodies [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/treaty-principles-governing-activities-states-exploration-and-use-outer-space-including-moon-and-other-celestial-bodies-outer-space-treaty/>

NTI. Treaty on the Prohibition of the Emplacement of Nuclear Weapons and Other Weapons of Mass Destruction on the Seabed and Ocean Floor and in the Subsoil Thereof (Seabed Treaty) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.nti.org/treaties-and-regimes/treaty-prohibition-emplacement-nuclear-weapons-and-other-weapons-mass-destruction-seabed-and-ocean-floor-and-subsoil-thereof-seabed-treaty/>

Proliferace jaderných zbraní na Blízkém východě ve stínu vize světa bez jaderných zbraní [online]. [cit. 2015-07-02]. Brno, 2014. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/333354/fss_m/Sovicka-FSS-MV-Mgr.Dipl.prace_2_.pdf. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií.

RAND. Israel and Iran A Dangerous Rivalry [online]. 2011 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1143.pdf

ROVNER, Joshua. Why U.S. intelligence is right about Iran. The Washington Post [online]. 2013 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/04/13/why-u-s-intelligence-is-right-about-iran/>

TAN, Morse. North Korea, international law, and the dual crises: narrative and constructive engagement [online]. USA: Routledge, 2015, s. 127 - 135 [cit. 2015-07-21]. ISBN 9780415830621. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=UVChCAAQBAJ>

THE CENTRE VIRTUEL DE LA CONNAISSANCE SUR L'EUROPE. The Rapacki Plan (Warsaw, 14 February 1958) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: http://www.cvce.eu/en/obj/the_rapacki_plan_warsaw_14_february_1958-en-c7c21f77-83c4-4ffc-8cca-30255b300cb2.html

THE GUARDIAN. UN tells Israel to let in nuclear inspectors [online]. 2012 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2012/dec/04/un-tells-israel-nuclear-inspectors>

The Foreign Policy. Sorry, Fareed: Saudi Arabia Can Build a Bomb Any Damn Time It Wants To. LEWIS, Jeffrey. The Foreign Policy [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://foreignpolicy.com/2015/06/12/sorry-fareed-saudi-arabia-can-build-a-bomb-any-damn-time-it-wants-to/>

THE NEW YORK TIMES. The Iran Nuclear Deal – A Simple Guide [online]. 2015 [cit. 2015-07-15]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/interactive/2015/03/31/world/middleeast/simple-guide-nuclear-talks-iran-us.html?_r=0

INSTITUTE FOR INTERNATIONAL LAW AND JUSTICE. THE OSIRAK ATTACK [online]. [cit. 2015-08-20]. Dostupné z: <http://www.iilj.org/courses/documents/TheOsirakAttack.pdf>

THE TELEGRAPH. The Saudis are ready to go nuclear [online]. 2015 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/saudi-arabia/11658338/The-Saudis-are-ready-to-go-nuclear.html>

THE WEAPONS OF MASS DESTRUCTION COMMISSION. Nuclear-Weapon-Free Zones: Still a Useful Disarmament and Non-Proliferation Tool? [online]. 2011 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.blixassociates.com/wp-content/uploads/2011/03/No6.pdf>

- UNIDIR. Nuclear weapon free zones [online]. 2011 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.unidir.org/files/publications/pdfs/nuclear-weapon-free-zones-en-314.pdf>
- UNITED NATIONS. General Assembly Adopts 63 Drafts on First Committee's Recommendation with Nuclear Disarmament at Core of Several Recorded Votes [online]. 2014 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/press/en/2014/ga11593.doc.htm>
- United Nations. Rezoluce UNGA 1 (I): Establishment of a Commission to deal with the problem raised by the discovery of atomic energy. 1946 [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1\(I\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1(I))
- United Nations. Rezoluce UNGA 3263 (XXIX): Establishment of a nuclear-weapon-free zone in the region of the Middle East [online]. 1974 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3263\(XXIX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3263(XXIX))
- United Nations. Rezoluce UNGA 3472 (XXX): Comprehensive study of the question of nuclear-weapon-free zones in all its aspects. 1975 [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3472\(XXX\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3472(XXX))
- United Nations. Rezoluce UNSC 2231. Non-proliferation [online]. 2015 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/inc/pages/pdf/pow/RES2231E.pdf>
- UNITED NATIONS. Allocation of agenda items to the Committee (A/C.1/69/1) [online]. 2014 [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N14/542/33/PDF/N1454233.pdf?OpenElement>
- United Nations. Ending Nuclear Testing [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/events/againstnucleartestsday/history.shtml>
- UNODA. Antarctic treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/antarctic>
- UNODA. Nuclear-Weapon-Free Zones: Building Blocks for a World Free of Nuclear Weapons [online]. 2015 [cit. 2015-07-22]. Dostupné z: <https://unoda-web.s3.amazonaws.com/wp-content/uploads/2015/04/Third-NWFZ.pdf>
- UNODA. NUCLEAR WEAPONS [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/>
- UNODA. NUCLEAR-WEAPON-FREE ZONES [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NWFZ.shtml>
- UNODA. South Pacific Nuclear Free Zone Treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/rarotonga>

UNODA. Status of the Treaty [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z:
<http://disarmament.un.org/treaties/t/npt>

UNODA. Treaty for the Prohibition of Nuclear Weapons in Latin America and the Caribbean [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/tlatelolco>

UNODA. Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies [online]. [cit. 2015-07-02].
Dostupné z: http://disarmament.un.org/treaties/t/outer_space

UNODA. Treaty on a Nuclear-Weapon-Free Zone in Central Asia (CANWFZ) [online]. [cit. 2015-08-22]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/canwzf>

UNODA. TREATY ON THE NON-PROLIFERATION OF NUCLEAR WEAPONS (NPT) [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPTtext.shtml>

UNODA. Treaty on the Prohibition of the Emplacement of Nuclear Weapons and Other Weapons of Mass Destruction on the Sea-Bed and the Ocean Floor and in the Subsoil Thereof [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z:
http://disarmament.un.org/treaties/t/sea_bed

UNODA. Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone [online]. [cit. 2015-07-02]. Dostupné z: <http://disarmament.un.org/treaties/t/bangkok/>

WALTZ, Kenneth. Why Iran Should Get the Bomb. The Foreign Affairs. 2012, (July/August 2012 Issue). Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/iran/2012-06-15/why-iran-should-get-bomb>

WORLD AFFAIRS JOURNAL. Iran's Nuclear Conundrum: Israel's Strategic Options – Analysis [online]. 2012 [cit. 2015-08-20]. Dostupné z:
<http://www.worldaffairsjournal.org/content/analysis-iran%E2%80%99s-nuclear-conundrum-israel%E2%80%99s-strategic-options>

ZAKARIA, Fareed. Why Saudi Arabia can't get a nuclear weapon. The Washington Post [online]. 2015 [cit. 2015-07-19]. Dostupné z:
http://www.washingtonpost.com/opinions/saudi-arabias-nuclear-bluff/2015/06/11/9ce1f4f8-1074-11e5-9726-49d6fa26a8c6_story.html

Top partneři

Generální partner
Pražského studentského summitu

Hlavní partner
Modelu OSN

Hlavní partner Modelu NATO

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

Univerzitní partner

Hlavní partner Modelu EU

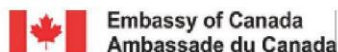
Partner jednání

Partner zahájení

Partneři Modelů

Mediální partneři

Hlavní mediální partner

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

Hlavní mediální partner

IHNED.cz

Partner Chronicle

METROPOLITNÍ
UNIVERZITA PRAHA

Za podpory

AUTO ZRUCKÝ
DEALER NISSAN

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Pražský studentský summit
projekt Asociace pro mezinárodní otázky